

Brāļi sitēji

Līva Grinberga

Uzvārds Krūskops Latvijas mūziķu aprindās sadalās divos saskaitāmajos. Protams, runa ir brāļiem Ivo un Uģi Krūskopiem – sitaminstrumentālistiem. Saskaitīšanas secība rezultātu nemaina, bet, tā kā Ivo ir gan nedaudz vecāks par brāli, gan sitamos sācis apgūt agrāk, stāsts, kad un kāpēc divi brāļi šos instrumentus izvēlējās par savējiem, jāsāk vispirms ar viņu.

Jāsaka paldies hokejam, kas Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolas audzēkņa Ivo interesi no viņa pirmā instrumenta – vijoles – pēvēja citām, šķiet, sportiskākām lietām. Abu brāļu māte strādāja Rīgas 55. vidusskolā, kurā notika jauno hokeja zvaigžņu skološana, un tas bija dzinulis gan ledus iemēģināšanai, gan vēlmei likt vijoli malā. Bungas bija kā alternatīva vijolei. Tādējādi Ivo kopš piektās klases apguva sitaminstrumentu spēli pie Pētera Šāvēja un uz specialitātes nodarbībām brauca uz konservatoriju, jo Dārziņskolā nesen atvērta sitēju klasē vēl nebija savu instrumentu. Mainīgās sekmes vijolspēlē nomainījās pret labām un teicamām atzīmēm jaunajā specialitātē: “Vispār man bija labas atzīmes. Vijolē visādi gāja, bija labi, bija arī sliktāk, bet no piektās klases man tikai vienu reizi bija atzīme četri [piecu punktu sistēmā].”

Jaunākā brāļa Uģa ceļš pie sitaminstrumentiem bija ilgāks – vispirms tas meta loku gar vispārizglītojošo skolu. Brīdis, kad nolēma

arī Uģis sūtīt mācīties Dārziņskolā, abu brāļu atmiņās palicis nedaudz miklains, kaut arī situācija pamatā skaidra – sitaminstrumentu klasē bija brīva vieta un skolotāja Šāvēja akcepts (“Ja puika grib un var, lai spēlē!”) iegūts. Ivo atceras: “Tas bija tāds jocīgs moments, kad izdomāja arī Uģi uz Dārziņskolu sūtīt. Viņš jau arī bija muzikāls. Kad braucām stāties, mamma un tētis nebija līdzī. Brauca Uģis, es un mūsu ome, kura mūzikā neko nesaprot. Vēl pa ceļam mēģināju Uģim stāstīt, kas iestāties būs jādara. Teicu – ja arī tev kaut ko citu piedāvā, saki, ka gribi tikai bungas spēlēt!”

Līdzīgi šo situāciju atceras Uģis: “Pirmās trīs klases mācījās parastajā skolā, un pēc tam mani atveda uz Dārziņskolu. Neatceros, kas veda, zinu tikai, ka līdzī brauce ome un Ivo. Man piedāvāja, vai es negribot spēlēt trombonu, bet es teicu – nē, gribu tāpat kā brālis – bungas. Tā nu es joprojām meklēju vaininieku, bet neviens neatzīstas!”

Ivo var savā ziņā saukt par Uģa pirmo skolotāju, kurš, izmantojot savas piecus gadus uzkrātās zināšanas sitaminstrumentu spēlē un solfedžo, gan iemācīja Uģim notis un citas teorētiskas lietas, gan palīdzēja spert pirmos soļus instrumentu apguvē. Uģa sākotnēji mainīgās sekmes pamazām nomainīja labākas, tāpēc tikai loģiski, ka abi brāļi pēc Dārziņskolas absolvēšanas turpināja mācības konservatorijā.

Samērā klišejs jautājums par to, vai abus brāļus joprojām mēdz sajaukt vienu ar otru, balstās kuriozā notikumā, ko Ivo un Uģis piedzīvoja, spēlējot Bruno Skultes Balādi JVLMA studentu orķestrī. Kādā mēģinājumā tieši Ivo timpānu spēle spējusi pārliecināt Leonīdu Vīgneru. Taču nākamajā reizē, ieraudzījis orķestrī Ivo, diriģents sūtījis viņu prom un teicis, lai nāk brālis. Mēģināt iebilst nebija vērts. Ivo devās uz sitēju klasi un nostādīja brāli fakta priekšā – tev jāiet spēlēt!

Tagad tamlīdzīgas situācijas ir liels retums, jo abi brāļi gan mūziķu sabiedrībā pietiekami pazīstami, gan arī viņu vizuālā līdzība, kaut gan norāda uz radniecību, tomēr nav tik uzkrītoša. Ivo saka: “Mūs jau, jo mēs esam tie brāļi sitēji... Ja pazišanās nav tuvāka, cilvēki apjūk nevis vizuālā aspekta dēļ, bet vienkārši tāpat – tieši kurš no abiem brāļiem tas ir. Viens uzvārds, viena specialitāte, gandrīz viens un tas pats darbs.”

Kopā spēlēt abiem brāļiem visbiežāk sanāk Latvijas Nacionālās operas orķestrī. Ivo pirmās izrādes spēlēja jau studiju laikā vēl pirms operas rekonstrukcijas, un kopš 1991. gada rudens līdz pat šodienai orķestra tilpnē redzami divi Krūskopi: Uģis un Ivo, kurš ir sitaminstrumentu grupas koncertmeistars. Tas gan nav vienīgais kolektīvs, kur viņi spēlē. Uģa vārdu var atrast Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra mūziķu sarakstā, Ivo spēlē *Sinfonietta Rīga*.

Brāļi Krūskopi visērtāk jūtas, spēlējot orķestrī vai ansambli, jo uzskata, ka šādā amplitūdā var izpaust sevi pietiekami labi. Solista

Uģis Krūskops

karjeru, kas sitēju vidē nav gluži ikdienišķa parādība un parasti ietver arī pašam sava solorepertuāra veidošanu, neviens no brāļiem apzināti nav mēģinājis veidot. Kaut, protams, no epizodiskas atrašanās solista pozīcijā neizvairīties. Piemēram, Ivo, spēlējot Kamila Sensānsa "Rondo kapričo" pārlikumā marimbai ar orķestri pēc izcīnītas pirmās vietas P. Jurjāna pūšaminstrumentu un sitaminstrumentu konkursā 1991. gadā. Bez jau nosauktajiem klasiskās mūzikas kolektīviem Ivo un Uģis apmēram desmit gadus kopā spēlējuši arī kapelā "Usma", ko vadīja Juris Vaivods. Un kur nu vēl visi projekti, vai tas būtu "Rīgai 800" vai Rīgas Domas kora skolas meiteņu kora koncerti, kā arī daudzi citi, kuros abi gādājuši par muzikālā risinājuma ritmisko un melodisko daļu. Spēlēšanu kopā lakoniski rezumē Uģis: "Ir brāļi, kas satiekas droši vien retāk!"

Operas orķestra tilpnē abi pavadījuši vairāk nekā 20 sezonu: ir atrasts īstais mirklis, lai timpānu sitiens skanētu reizē ar visu orķestri pēc diriģenta rokas, ir doti padomi jaunajiem sitējiem, kuros posmos jāskaita īpaši uzmanīgi, ir dzirdēts tik daudz skaistas mūzikas. Uzsverot to visu, Uģim tomēr šķiet, ka tīri mākslinieciskā ziņā viņš dod priekšroku spēlēšanai uz skatuves – gan operā, gan Nacionālajā simfoniskajā orķestrī: "Skatuve dod vairāk atpakaļ, ir lielāks kontakts ar klausītāju." Abus brāļus savulaik varēja arī redzēt uz populārās mūzikas skatuves, tiesa, dažādos sastāvos. Ivo spēlēja "Lādezerā" un ar Pitu Andersonu, Uģis – grupās *Opus Pro*, *Rebel*, "Dakota" un citās. Uģis: "Sākumā vispār nedomāju, ka iešu pa klasisko līniju. 90. gados biju iesaistījies estrādes grupējumos, biju pat aizgājis no akadēmijas uz vienu gadu, tomēr laiks visu salika savās vietās."

Tagad šad tad vēl kāds brīdis tiek veltīts grupai *Bellaccord*, tomēr dzīves ritms mainījies: "Man vairs nav to brīvo vakaru, kad piedalīties mēģinājumos ar pušiem, kuriem savukārt ir tie brīvie vakari. Un kur nu vēl piektdienas un sestdienas, kad notiek koncerti un festivāli, bet man tajā laikā, piemēram, "Gulbju ezers"."

Attiecībā uz 20. gadsimta otrās puses un 21. gadsimta skaņdarbiem Ivo un Uģis atzīst, ka vislabāk tādu mūziku spēlēt, klātesot skaņdarba autoram, citādi nereti nākas ņemt rokā gan vārdnīcu, gan enciklopēdiju, gan interneta dzīles, lai mēģinātu atrast, kā pānākt attiecīgo skaņu.

Ir bijuši opusi, kuros skaļi jāpurina notis vai jāmauc rokās cimdi, lai, velkot ķēdes, sevi nesavainotu, citkārt lēni jāvelk ar kompaktdiska vāciņu pa lielo tamtamu, radot skaņas, kas dažiem orķestra mūziķiem izraisa viebšanos, bet skaņdarba autoram, komponistam un obojistam Heincam Holligeram, liek smaidīt no vienas auss līdz otrai. Iespēja komunicēt ar mūziķiem un komponistiem devusi iespēju gan apmainīties dažādiem tehnoloģiskiem trikiem, un te nāk prātā, piemēram, "lauvas rūcienu" izkopšana, ar ko zināšanās dalījās džeza bundzinieks Pīters Erskins, gan iepazīt tādas partitūras, kuru apguve liek sajūties gandrīz kā skolā. Šādi atskaņošanas ziņā nereti izaicinoši skaņdarbi spēlēti

Rīgas Festivāla orķestrī, un Ivo ar tādiem joprojām saskaras kamerorķestrī *Sinfonietta Rīga*.

Abu brāļu atmiņās, piemēram, Stīva Reiha "Tuksneša mūzikas" iestudēšana svārstījās no sākotnējā iespaida "kas tur ko nenspēlēt" līdz nošu materiāla iepazīšanai, kas "izskatījās kā Morzes ābece". Sākotnējo vieglo šoku par salikumu un taktsmēru sarežģītību nomainīja sportiska interese un vēlme mācīties un iemācīties. Ivo arī atzīst – ja vienreiz apgūta tāda līmeņa partitūra, nākamā reize būs daudz vieglāka, jo šādas repetitīvā tehnikā rakstītas mūzikas uzbūves princips jau "atkosts". Ivo un Uģa domas sakrīt arī jautājuma, vai šādu mūziku ir aizraujoši spēlēt. "Tu esi tajā mūzikas elpā iekšā, tu kontrolē situāciju. Jā, ir daudz nošu un visu laiku jāspēlē,

VIENS UZVĀRDS, VIENA SPECIALITĀTE, GANDRĪZ VIENS UN TAS PATS DARBS

un specifika pilnīgi atšķiras no, piemēram, opermūzikas," tā Ivo rezumē iespaidus, kas gūti Reiha mūzikas atskaņošanas laikā, citstarp arī pašam komponistam sēžot pie skaņu pults.

Liekas, ka Ivo un Uģa Krūskopu sitaminstrumentu pasaulē nekas nav vienskaitlī: ir divi brāļi, katrā rokā vismaz viena vāļite, bet instrumentu skaits, ko nākas ikdienā spēlēt, ir vismaz kādas desmit reizes lielāks: no maziem zvārgulišiem līdz lieliem ķīniešu tamtamiem. (Reiz tamtams vests ar velosipēdu – sitējiem vienmēr jābūt labā formā.) Kad lūdzu raksturot, kāds ir spilgts sitaminstrumentu skaņdarbs, Ivo atbild: "Tas ir efektīgs. Tur noteikti būs divas lietas – šovs un tehnika. Vienalga, vai skaņdarbs būs rakstīts marimbai, timpāniem vai sitaminstrumentu kopumam."

Ivo Krūskops